Atsakingo lošimų verslo asociacija

2024 m. balandžio 11 d.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijai
Lietuvos Respublikos Finansų ministerijai

Originalas siunčiamas paštu nebus

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS NUTARIMO PROJEKTO

Atsakingo lošimų verslo asociacija (toliau – Asociacija), vienijanti penkias azartinius lošimus Lietuvoje organizuojančias bendroves, šiuo raštu teikia Lietuvos Respublikos Vyriausybei (toliau – Vyriausybė) savo pastabas ir pasiūlymus dėl parengto Vyriausybės nutarimo dėl Lietuvos Respublikos azartinių lošimų įstatymo Nr. IX-325 10 straipsnio įstatymo projekto Nr. XIVP-3481, Lietuvos Respublikos azartinių lošimų įstatymo Nr. IX-325 7^3, 10 ir 20 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIVP-3521, Lietuvos Respublikos azartinių lošimų įstatymo Nr. IX-325 10, 10^1 16^1, 19, 20, 20^1 ir 20^4 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIVP-3528, Lietuvos Respublikos loterijų ir lošimų mokesčio įstatymo nr. IX-326 4 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIVP-3529 (toliau – Nutarimo projektas).

1. Dėl siūlymo svarstyti galimybę didinti lošimų mokesčio tarifą

Lietuvos Respublikos loterijų ir lošimų mokesčio įstatymo Nr. IX-326 4 straipsnio pakeitimo įstatymo projektu Nr. XIVP-3529 (toliau – Projektas Nr. XIVP-3529) siūloma pakeisti šiuo metu galiojančias teisinio reguliavimo priemones, pagal kurias azartinių lošimų mokestis skaičiuojamas nuo sumos, gautos iš lošėjų statomų sumų, atėmus lošėjams faktiškai išmokėtų laimėjimų sumą, ir nustatyti, kad azartinių lošimų mokestis būtų skaičiuojamas tik nuo sumos, gautos iš lošėjų statomos sumos.

Asociacija pritaria Vyriausybės pozicijai nepritarti Projektu Nr. XIVP-3529 siūlomai keisti azartinių lošimų mokesčio bazei bei papildomai pažymi, kad šis siūlomas pakeitimas visiškai neatitinka Lietuvos Respublikos Teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnio 2 dalies 2 punkte įtvirtinto teisėkūros proporcingumo principo, reiškiančio, kad pasirinktos teisinio reguliavimo priemonės turi sudaryti kuo mažesnę administracinę ir kitokią naštą, nevaržyti teisinių santykių subjektų daugiau, negu to reikia teisinio reguliavimo tikslams pasiekti. Priešingu atveju, mokesčio bazę skaičiuojant nuo sumos, gautos iš lošėjų statomų sumų, ir neatimant faktiškai lošimo organizatoriaus patirtų išlaidų (išmokamų laimėjimų), susidarytų situacija, kai lošimus organizuojančių bendrovių sumokamas lošimų mokestis būtų net didesnis už per ataskaitinį laikotarpį gautas grynąsias pajamas, o tai visiškai neatitiktų minėto proporcingumo principo.

Tačiau Asociacija pažymi, kad visiškai nepritaria Vyriausybės teikiamam Nutarimo projektu siūlymui svarstyti galimybę didinti mokesčio tarifą dėl žemiau išdėstytų argumentų bei mano, kad bet koks šiuo metu galiojančio lošimų mokesčio tarifo didinimas, kuris yra 20 % nuo sumos, gautos iš lošėjų statomų sumų, atėmus lošėjams faktiškai išmokėtų laimėjimų sumą, būtų nepagrįstas ir keliantis grėsmę biudžeto pajamos, gaunamoms iš lošimų sektoriaus.

Pirma, atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvos Respublikos loterijų ir lošimų mokesčio įstatyme (toliau – LLMĮ) numatytas lošimų mokesčio tarifas ir jo dydis per paskutinius tris metus buvo pakeistas tris kartus. Jau šiuo metu galiojanti LLMĮ redakcija, visa apimtimi įsigaliojusi 2022 m. liepos 1 d., drastiškai padidino lošimų mokesčio tarifą. Toks lošimų mokesčio tarifas ženkliai viršija kaimyninėse valstybėse nuotoliniams lošimams taikomą tarifą. Pavyzdžiui, Latvijoje yra taikomas 12 % mokestis,

Estijoje – 6 % mokestis, skaičiuojamas nuo sumos, gautos iš lošėjų statomų sumų, atėmus lošėjams faktiškai išmokėtų laimėjimų sumą.

Lošimo organizatorių sumokėta azartinių lošimų mokesčio suma 2023 m. buvo net 60 % didesnė negu 2021 m. ir 27 % didesnė negu 2022 m. (sumokėta azartinių lošimų mokesčių suma 2023 m. – 43 714 154 Eur, 2021 m. – 17 396 910 Eur ir 2022 m. – 31 839 366 Eur). Projekto Nr. XIVP-3529 rengėjai aiškinamajame rašte teigia, kad lošimų rinkos bendrosios lošimo pajamos per 2023 m. išaugo 13,5 % lyginant su 2022 m. Taigi akivaizdu, kad taip staigiai išaugęs lošimo organizatorių sumokamas lošimų mokestis tik maža dalimi padidėjo dėl augusių pajamų, kadangi pajamų augimas nebuvo toks ženklus kaip sumokamų mokesčių.

Taip pat 2022 m. liepos 1 d. visa apimtimi įsigaliojo dar vienas LLMĮ pakeitimas, kuriuo reglamentuotas vienkartinis mokestis už licencijos organizuoti azartinius lošimus išdavimą, t. y. šiuo metu leidimus organizuoti nuotolinius lošimus turinčios bendrovės iki 2027 m. liepos 1 d. turi pertvarkyti savo veiklą ir sumokėti nuotolinių lošimų veiklos licencijos mokestį, siekiantį 500 000 Eur.

Atsižvelgiant į tai, kad per pastaruosius kelis metus itin ženkliai išaugo surenkamų mokesčių dydis, taip pat ir tai, kad kitose Europos Sąjungos šalyse teisės aktų pakeitimai dėl azartinių lošimų mokesčio dydžio daromi nuosekliau, be to, tikėtina, būtų sunku Lietuvoje rasti dar bent vieną verslo sritį, kuriai taikomi mokesčiai po atliktų pakeitimų būtų taip ženkliai išaugę, akivaizdu, kad svarstymai apie LLMĮ pakeitimus dar didinant mokesčius butų skuboti, tinkamai neišanalizavus visų aplinkybių, neįvertinus, kokias pasekmes tokie pokyčiai sukels azartinius lošimus organizuojančioms bendrovėms ir galimoms valstybės biudžeto pajamoms.. Tokie nepamatuoti pokyčiai yra ydinga praktika, kelianti nerimą Lietuvoje legaliai veikiančiam verslui dėl šalies įstatymų ir reguliavimo nepastovumo bei neprognozuojamumo.

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas taip pat ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis teisinės valstybės principas suponuoja reikalavimus įstatymų leidėjui nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris *inter alia* suteiktų galimybę teisinių santykių subjektams žinoti, ko iš jų reikalauja teisė, kad jie galėtų savo elgesį orientuoti pagal teisės reikalavimus. Kaip minėta, azartinių lošimų mokesčio bazei taikomas mokesčio tarifas padidintas iki 20 % mažiau nei prieš dvejus metus. Tokia dažna įstatymų kaita neužtikrintų stabilumo ir pažeistų teisėtų lūkesčių principą. Teisinis reguliavimas turi būti aiškus ir suprantamas tam, kad suinteresuoti asmenys būtų tikri dėl savo teisinės padėties. Įstatymų leidėjas yra saistomas teisinio reguliavimo nuspėjamumo imperatyvų, tad dažnas ir impulsyvus teisės aktų keitimas prieštarauja teisinio saugumo kriterijui, lošimų organizatorius negali jaustis saugus dėl savo teisinės padėties, o pasirinkus tam tikrą elgesio modelį negali būti pagrįstai įsitikinęs, kad nepatirs nepagrįstos rizikos ir nuostolių.

Antra, Vyriausybė Nutarimo projektu pritaria LLMĮ projekto rengėjų aiškinamajame rašte nurodytam siekiui didinti loterijų ir lošimų mokesčių tarifą, sudarant galimybę į biudžetą surinktas lėšas nukreipti socialinių reklamų finansavimui ir kitų prevencinių priemonių didinimui. Asociacija teigiamai vertina pastangas didinti socialinių reklamų finansavimą ir kitų prevencinių priemonių didinimą, tačiau nori atkreipti dėmesį, kad pati Vyriausybė Nutarimo projekte teigia šiai Seimo sesijai pateiksianti Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos teisės aktų informacinėje sistemoje jau registruotą Lietuvos Respublikos azartinių lošimų įstatymo Nr. IX-325 1, 2, 7^3, 10, 10^1, 16, 20^3, 20^4, 21, 22, 23, 26, 28, 29^1, 29^2 straipsnių pakeitimo, Įstatymo papildymo 1^1 ir 10^4 straipsniais ir 20^6 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo projektą Nr. 24-3610 (toliau – Projektas), kuriame siūlomos kompleksinės, platesnės apimties probleminio lošimo prevencijos priemonės. Todėl siekis didinti loterijų ir lošimų mokesčius, sudarant galimybę į biudžetą surinktas lėšas nukreipti socialinių reklamų finansavimui ir kitų prevencinių priemonių didinimui, laikytinas neproporcingu, kadangi Projektu ir taip numatyta probleminio lošimo prevencijos priemonių visuma, kurių įgyvendinimui lošimų organizatoriai neabejotinai turės skirti papildomas pastangas ir tai turės reikšmingos įtakos veiklos sąnaudoms. Atsižvelgiant į tai, svarstymas didinti loterijų ir lošimų mokesčio tarifą, sudarant galimybę į biudžetą surinktas lėšas nukreipti socialinių reklamų finansavimui ir kitų prevencinių priemonių didinimui, turėtų vykti tik įvertinus ir nustačius, kad Projekte numatytos probleminio lošimo prevencijos priemonės nepasiteisino ar jų nepakanka siekiamiems tikslams įgyvendinti.

Trečia, Asociacija ragina skirti didesnį dėmesį siekiant užkardyti nelegaliai (nelicencijuotus) veiklą Lietuvoje vykdančius ir mokesčių Lietuvoje apskritai nemokančius lošimų organizatorius, kurie daro ypatingai didelę žalą tiek nesurenkamų mokesčių prasme, tiek ir socialinę žalą dėl nustatytų lošimo skatinimo draudimų, apsiribojimų nuo lošimų ir visų kitų reikalavimų nesilaikymo. Pernai lapkričio ir gruodžio mėn. atlikto „Spinter“ bendrovės reprezentatyvaus tyrimo duomenimis nustatyta, kad nelegali internetinės lošimų rinkos dalis Lietuvoje – mažiausiai 25 % visos lošimų rinkos. Remiantis šio tyrimo duomenimis galima teigti, kad valstybė nesurenka mažiausiai vien 10 mln. eurų azartinių lošimų mokesčio per metus bei panašios sumos kitų bendrovių sumokamų mokesčių. Asociacijos nuomone, valstybės interesai pirmiausiai turėtų būti nukreipti priešinga linkme, siekiant užkardyti nelegaliai veiklą Lietuvoje vykdančius lošimų organizatorius ir taip apsaugoti vartotoją bei kartu sudaryti galimybę surinkti į biudžetą daugiau mokesčių.

2. Dėl siūlymo riboti per kalendorinius metus lošimuose, lažybose ir totalizatoriuje išleidžiamos sumos dydį

Lietuvos Respublikos azartinių lošimų įstatymo Nr. IX-325 10, 10-1, 16-1, 19, 20, 20-1 ir 20-4 straipsnių pakeitimo įstatymo projektu Nr. XIVP-3528 (toliau – Projektas Nr. XIVP-3528) siūloma papildyti Lietuvos Respublikos azartinių lošimų įstatymo 10 straipsnį 22 dalimi, pagal kurią asmuo per kalendorinius metus lošimuose, lažybose ir totalizatoriuje gali išleisti iki 15 procentų už paskutinius praėjusius kalendorinius metus deklaruotų metinių pajamų.

Projekto Nr. XIVP-3528 rengėjai vieną iš pagrindinių siekiamų siūlomo teisinio reguliavimo pakeitimo tikslų nurodo sumažinti azartiniuose lošimuose dalyvaujančių asmenų priklausomybės formavimosi riziką ir iš to kylančias neigiamas pasekmes asmens, šeimos ir visuomenės gerovei.

Asociacija palaiko Projekto Nr. XIVP-3528 rengėjų siekį sumažinti azartiniuose lošimuose dalyvaujančių asmenų priklausomybės formavimosi riziką ir iš to kylančias neigiamas pasekmes asmens, šeimos ir visuomenės gerovei, tačiau visiškai nepritaria tokiam siūlomam teisiniam reguliavimui, kadangi šios priemonės visiškai neproporcingos siekiamiems tikslams dėl žemiau išvardintų argumentų.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnio 2 dalies 6 punkte įtvirtintu teisėkūros aiškumo principu, teisės aktuose nustatytas teisinis reguliavimas turi būti logiškas, nuoseklus, glaustas, suprantamas, tikslus ir nedviprasmiškas

Šiuo atveju visiškai neaišku, koks būtų siūlomo teisinio reguliavimo įgyvendinimo mechanizmas, kokiu tikslu ir pagrindu būtų tvarkomi asmens duomenys, iš kur ir kokios apimties duomenys tiek apie asmens jau išleistas sumas lošimuose, tiek ir apie šio asmens už paskutinius praėjusius kalendorinius metus deklaruotas metines pajamas būtų renkami, kur šie duomenys būtų saugomi, ar saugomų duomenų sąrašas būtų baigtinis ir kt.

Siekiant įgyvendinti siūlomas teisinio reguliavimo priemones lošimus organizuojančios bendrovės greičiausiai turėtų tvarkyti papildomus asmens duomenis, t. y. duomenis apie asmens jau išleistas sumas konkuruojančių bendrovių lošimuose ir šio asmens už paskutinius praėjusius kalendorinius metus deklaruotas metines pajamas. Toks asmens duomenų tvarkymas privalo atitikti 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų reglamentas) (toliau – Reglamentas) 5 straipsnyje įtvirtintus su asmens duomenų tvarkymu susijusius principus. Reglamento 5 straipsnio 1 dalies c punkte įtvirtintas duomenų kiekio mažinimo principas, kuris reiškia, kad asmens duomenys turi būti adekvatūs, tinkami ir tik tokie, kurių reikia siekiant tikslų, dėl kurių jie tvarkomi.

Asociacijos įsitikinimu, aukščiau nurodytų asmens duomenų tvarkymas akivaizdžiai būtų perteklinis, nes azartinius lošimus organizuojančios bendrovės turėtų kaupti duomenis apie visas ir bet kokias asmens pajamas. Be to, toks reglamentavimas galimai prieštarautų ir konkurenciją reglamentuojančių teisės aktų reikalavimams, nes bendrovės turėtų prieigą prie jautrių duomenų apie lošėjų išleidžiamas sumas pas konkurentus.

Jei projektu siūlomas sprendimas bus priimtas, šalyje reikės sukurti visiškai naują IT infrastruktūrą, suvienijančia lošimų organizatorių informacines sistemas, mokesčių administratoriaus ir Sodros sistemas, kuriose realiu laiku ir dideliu greičiu būtų vykdomas duomenų apsikeitimas. Turint tai omenyje, yra būtina atlikti kaštų ir naudos analizė bei įvertinti ar projektu siekiamų tikslų negalima pasiekti kitomis priemonėmis.

Asociacijos nuomone, prieš svarstant Projektą Nr. XIVP-3528 pirmiausia turi būti įvertinamas tikslingumas, proporcingumas ir teisėtumas, t. y. tik atlikus išsamų siūlomų teisinio reguliavimo papildymų poveikio vertinimą galima būtų tinkamai įvertinti parengtą Projektą Nr. XIVP-3528 ir tai, ar iškelti tikslai bus pasiekti optimaliausiomis bei proporcingomis priemonėmis.

3. Dėl siūlymo nustatyti, kad azartinių lošimų reklamos užsakovas privalo skirti ne mažiau 50 % reklamos biudžeto socialinei prevencinei reklamai

Lietuvos Respublikos azartinių lošimų įstatymo Nr. IX-325 7^3, 10 ir 20 straipsnių pakeitimo įstatymo projektu Nr. XIVP-3521 (toliau – Projektas Nr. XIVP-3521) siūloma nustatyti, kad azartinių lošimų reklamos užsakovas privalo skirti ne mažiau 50 % reklamos biudžeto socialinei prevencinei reklamai, paruoštai pagal Priežiūros tarnybos parengtas rekomendacijas.

Asociacija teigiamai vertina Projekto Nr. XIVP-3521 rengėjų pastangas skirti didesnį dėmesį visuomenės edukacijai ir informavimui apie galimas azartinių lošimų rizikas. Sutinkama, kad visuomenė ir ypatingai lošimo paslaugų vartotojai turi būti tinkamai informuojami apie lošimų keliamas grėsmes atsirasti nekontroliuojamam potraukiui lošti ir kitus su tuo susijusius aspektus. Taip pat Projekto Nr. XIVP-3521 rengėjai aiškinamajame rašte, analizuodami reklamos poveikį, pastebi, kad socialinė reklama išlieka viena iš efektyviausių informavimo ir prevencijos priemonių, tam pritaria ir Lošimų priežiūros tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos. Taigi, šiuo atveju skiriamas didesnis prevencinis dėmesys visuomenės edukacijai ir informavimui ženkliai prisidėtų prie Vyriausybės ketinamo teikti šiai Lietuvos Respublikos Seimo sesijai Projekto tobulinimo bei jame siūlomų kompleksinių probleminio lošimo prevencijos priemonių įgyvendinimo.

Tačiau kartu Asociacija nori pažymėti, kad pati Projekto Nr. XIVP-3521 nuostata yra neaiški, neatitinkanti teisėkūros aiškumo ir sistemiškumo principų, todėl kelia abejonių dėl tinkamo įgyvendinimo galimybių – projekte nenurodyta, kas yra laikoma socialine prevencine reklama, kaip, kokiu būdu ir kokio pobūdžio reklama turėtų būti skleidžiama, kas turėtų tikrinti, ar ši pareiga yra vykdoma ir ar vykdoma tinkamai, nenurodytos sankcijos už pažeidimus, t. y. nenumatomos jokios socialinės prevencinės reklamos įgyvendinimo priemonės. Atsižvelgiant į tai, Projekto Nr. XIVP-3521 nuostatos turėtų būti tikslinamos.

Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad Seime yra įregistruotas Azartinių lošimų įstatymo Nr. IX-325 10 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIVP-3481, kuriame nuostatas dėl azartinių lošimų reklamos ribojimo siūloma dėstyti kitaip, nustatant reklamos draudimą su tam tikromis išimtimis. Asociacija dėl minėto projekto jau teikė savo pastabas š.m. balandžio 8 d. rašte Finansų ministerijai. Akivaizdu, kad šie projektai vienas kitam prieštarauja, todėl pažeidžia teisėkūros sistemiškumo principą. Siekiant pasirinkti tinkamas ir proporcingas, tarpusavyje derančias ir viena kitai neprieštaraujančias priemones tikslui pasiekti, prieš svarstant šiuos projektus turėtų būti atlikta kruopšti ir išsami analizė, turint aiškią viziją, kokių tikslų siekiama, kokiomis priemonėmis šie tikslai bus pasiekti ir kaip bus vertinami proceso rezultatai.

Galiausiai Asociacija nori pažymėti:

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymu, teisėkūroje be kita ko privaloma vadovautis šiais principais: **tikslingumo**, reiškiančiu, kad teisės akto projektas turi būti rengiamas ir teisės aktas priimamas tik tuo atveju, kai siekiamų tikslų negalima pasiekti kitomis priemonėmis; **proporcingumo**, reiškiančiu, kad pasirinktos teisinio reguliavimo priemonės turi

sudaryti kuo mažesnę administracinę ir kitokią naštą, nevaržyti teisinių santykių subjektų daugiau, negu to reikia teisinio reguliavimo tikslams pasiekti. Asociacijos nuomone, dauguma **Projekto siūlomų nuostatų**, kuriomis siekiama pakeisti šiuo metu galiojančią tvarką, dėl aukščiau nurodytų ir toliau išdėstytų argumentų **abiejų minėtų principų neatitinka**.

1. Asociacija pritaria Vyriausybės pozicijai nepritarti Projektu Nr. XIVP-3529 siūlomai keisti azartinių lošimų mokesčio bazei, tačiau nepritaria siūlymui dėl galimybės svarstyti didinti azartinių lošimų mokesčio tarifą. Asociacijos vertinimu nėra jokio pagrindo didinti azartinių lošimų mokesčio tarifą, o toks didinimas akivaizdžiai būtų impulsyvus, nepagrįstas ir neproporcingas.
2. Projekto Nr. XIVP-3528 rengėjai neatskleidžia siūlomų teisinio reguliavimo priemonių proporcingumo siekiamiems tikslams, todėl stipriai abejotina ar pasirinktos teisinio reguliavimo priemonės nevaržys teisinių santykių subjektų daugiau, negu to reikia teisinio reguliavimo tikslams pasiekti. Asociacijos nuomone tokiam teisiniam reguliavimui turi būti pasirengta kruopščiai ir išsamiai, pirmiausiai svarstant alternatyvias priemones pasiekti norimiems tikslams.
3. Asociacija pritaria didesnio dėmesio skyrimui visuomenės edukacijai ir informavimui apie galimas azartinių lošimų rizikas.

Apibendrindama išsakytas pastabas Asociacija siūlo projektų iniciatoriams atlikti siūlomų Projektų Nr. XIVP-3529, Projekto Nr. XIVP-3528 ir Projekto Nr. XIVP-3521 poveikio vertinimą, kaip numatyta 2003-02-26 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarime Nr. 276 „Dėl Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo metodikos patvirtinimo“, ypatingai akcentuojant šiuos vertinimo aspektus (numatytus vertinimo metodikos 9 punkte): **poveikį atitinkamai sričiai, poveikį ekonomikai ir poveikį valstybės finansams**. Atlikus išsamų siūlomų pakeitimų poveikio vertinimą galima bus įvertinti parengtų projektų kokybę ir tai, ar iškelti tikslai bus pasiekti optimaliausiomis priemonėmis. Taip pat Asociacija siūlo organizuoti platesnę diskusiją dėl jos iškeltų pastabų, įtraukiant visas suinteresuotas puses: lošimų organizatorius, Lošimų priežiūros tarnybą, sporto ir kultūros organizacijas, viešosios informacijos skleidėjus, ir kt.

Atsakingo lošimų verslo asociacijos vadovas Mindaugas Ardišauskas

el. paštas: vadovas@alvasociacija.lt